FOLKTINGET

SKRIFTLIGT YTTRANDE
Svenska Finlands folkting
6.11.2024

Riksdagens förvaltningsutskott
HaV@eduskunta.fi

Ärende: RP 149/2024 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och till lagar som har samband med den

Hänvisning: Riksdagens förvaltningsutskotts inbjudan till att höras som sakkunnig 7.11.2024 och lämna ett skriftligt yttrande

SAKKUNIGYTTRANDE

Svenska Finlands folkting (Folktinget) är en lagstadgad organisation (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) som bevakar och främjar Finlands svenskspråkiga befolknings rättigheter. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Jour dygnet runt i Jakobstad och Raseborg

Genom propositionen bevaras möjligheten att upprätthålla jour dygnet runt inom primärvården i Jakobstad (Österbottens välfärdsområde) och i Raseborg (HUS-sammanslutningens område) om upprätthållandet stödjer tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna (50 § i förslaget till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen). Sådan jour har hittills upprätthållits med social- och hälsovårdsministeriets undantagstillstånd. Sjukhuset i Raseborg är HUS-sammanslutningens sjukhus, som geografiskt ligger i Västra Nylands välfärdsområde. HUS-sammanslutningens avsikt är att huvudansvaret för verksamheten vid Raseborgs sjukhus överförs gradvis till Västra Nylands välfärdsområde under 2024.

Styrelsen i Västra Nylands välfärdsområde har dock beslutat att upphöra med jouren dygnet runt i Raseborg från och med 2.9.2024 och vid sjukhuset ordnas i stället brådskande mottagning kl. 8-20. Jourservicen vid Raseborgs sjukhus uppnår med andra ord inte den omfattning av service som möjliggörs enligt propositionen. Närmaste jour under kvälls- och nattetid för invånare i Raseborg och de västligaste delarna av Västra Nyland, som till exempel Hangö, är Lojo sjukhus.

Problembeskrivning i förhållande till de språkliga rättigheterna

I propositionen konstateras att majoriteten av invånarna är svenskspråkiga i Jakobstad och Raseborg, och att möjligheten att upprätthålla jour dygnet runt inom primärvården på dessa orter stödjer tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna eftersom det kan antas att man på dessa orter kan se till att jourtjänster fås på svenska. Service på svenska för social- och hälsovårdstjänster i kommuner med svenska som majoritetsspråk fungerar oftast mycket bra, medan det är mer utmanande att få service på svenska i kommuner där svenska är minoritetsspråk (Språkbarometern 2020).

Propositionen förpliktar dock inte till att upprätthålla jour i Jakobstad och Raseborg, utan regeringen föreslår att beslutet ska överlåtas till beslutsfattandet i områdena (propositionens förslag på skrivning i 50 § i förslaget till lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen: *”Dessutom får Österbottens välfärdsområde i Jakobstad och HUS-sammanslutningen i Raseborg upprätthålla jour dygnet runt inom primärvården, om upprätthållandet stöder tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna”*).

Den konkreta följden av detta är att jour dygnet runt inte kommer att upprätthållas i Raseborg, trots att regeringen möjliggör det med den uttryckliga avsikten att stödja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Folktinget önskar framhålla att det är problematiskt att beslut som har en stor inverkan på tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna överlåts till beslutsfattandet på en lägre nivå, där regionala och politiska styrkeförhållanden i området och hårda inbesparingskrav kan leda till att de språkliga rättigheterna ställs åt sidan. Statsmakten har det yttersta ansvaret att trygga rätten till tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster i 19 § samt de språkliga rättigheterna i 17 § grundlagen, och bestämmelser om grunderna för individens rättigheter ska utfärdas genom lag. Jämförelsevis kan konstateras att invånarna i Österbottens välfärdsområde fortsättningsvis har möjlighet att uppsöka jour dygnet runt i Jakobstad, då området inte beslutat något annat, vilket belyser problemets karaktär även ur en demokratisk synvinkel.

Ur ett förvaltningsmässigt perspektiv är det beaktansvärt att regeringens intention i propositionen är att områdena ska trygga de språkliga rättigheterna, men överlåter beslutsfattandet om jourens upprätthållande till områdena utan tilläggsfinansiering för att kunna förverkliga intentionen. Då regeringen konstaterar att det finns goda förutsättningar i Jakobstad och Raseborg att erbjuda jourtjänster på svenska, är det problematiskt om följden blir att till exempel sparkrav gällande områdets servicenät påverkar invånarnas rätt till service på sitt eget språk. Då regeringens avsikt är att stödja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, bör det garanteras genom lag tillsammans med tillräcklig finansiering.

Tillgången till social- och hälsovård på svenska försämras alltmer på grund av bland annat centraliseringar och brist på svenskkunnig vårdpersonal, och därmed får varje åtgärd för att bibehålla fungerande service på svenska ett stort skyddsvärde. I en tid som präglas av sparkrav och ekonomiska utmaningar konstaterar Folktinget att de språkliga rättigheterna allt oftare förbises eller åsidosätts. Denna utveckling riskerar att urholka rätten till service på svenska och stegvis försvaga tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Detta motiverar att regeringen vidtar särskilda åtgärder i lagstiftningen för att säkra befintlig fungerande service på svenska, som kan innebära särlösningar för den svenskspråkiga befolkningen.

Särskilt då verksamheten vid Raseborgs sjukhus fungerar mycket väl på svenska borde det säkerställas att jourverksamheten fortsätter dygnet runt, då det innebär en stor utmaning att garantera samma nivå av svenskspråkig service vid andra sjukhus, som är mer finskspråkiga. Att säkerställa vård dygnet runt på svenska bidrar överlag till att stärka tillgången till svenskspråkig vård i regionen, då svenskkunnig personal hålls samlad vid verksamheten och bidrar till fungerande servicekedjor på svenska.

Sammanfattning

På grund av de stora svårigheterna att garantera den svenskspråkiga befolkningens grundläggande rättighet till social- och hälsovård på sitt eget språk krävs att regeringen vidtar åtgärder i lag som kan innebära särlösningar för den svenskspråkiga befolkningen.

Folktinget anser att det är bra att jour dygnet runt inom primärvården i Jakobstad och Raseborg i fortsättningen föreskrivs i lagen, och att förfarandet med undantagstillstånd slopas, men då den grundläggande avsikten är att stödja tillgodoseendet av språkliga rättigheter bör det inte vara ett beslut som fattas på regional nivå av områdena. Det bör garanteras genom lag tillsammans med tillräcklig finansiering. Paralleller kan dras till att Vasa sjukvårdsdistrikt år 2020 ålades att ordna omfattande jour dygnet runt med anledning av tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna (lag om ändring av hälso- och sjukvårdslagen 1214/2019, RP 38/2019).

I syfte att tillgodose de språkliga rättigheterna och trygga service dygnet runt på svenska i Jakobstad och Raseborg bör därför jouren på dessa orter garanteras genom lagstiftning och därtill hörande finansiering.

Svenska Finlands folkting

Christina Gestrin
Folktingssekreterare

Christine Kotzev
Specialsakkunnig, jurist